

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

I

Коли нарешті з мене зняли гіпс і лікарі досхочу навітішалися моїм безпорадним становищем, а сестри допровадили мене до того стану, коли я міг обережно рухати власними руками й ногами, і мене почало вже нудити від того, що, розмовляючи зі мною, вони сюсюкали, як то буває, коли розмовляють із малими дітьми, Маркус Кент порадив мені оселитися десь у сільській місцевості.

— Свіже повітря, спокійне життя, утримання від будь-якої праці — ось найліпший рецепт для вас. Ваша сестра догляне за вами. Їжте, спіть і наслідуйте життя рослин настільки, наскільки зможете.

Я не запитав у нього, чи зможу знову коли-небудь літати. Є такі запитання, які людина ніколи не ставить, тому що боїться почути на них відповідь. Так само впродовж останніх п'яти місяців я ніколи не запитував, чи буду приречений протягом усього свого життя лежати на спині. Я боявся почути коротку лицемірну репліку від сестри: «Навіщо ви

ставите такі запитання? Ми не дозволяємо своїм пацієнтам плести всяку нісенітницю!»

Тому я ні про що не запитував — і все було гаразд. Я знав, що не буду безпорадним калікою. Я міг рухати ногами, до яких були підв'язані товсті підосви з бавовни та вовни, стояти на них, навіть міг ступити кілька кроків — а якщо я почувався як авантюрне немовля, що тільки навчається перебирати ніжками, якщо коліна мені тремтіли, то це пояснювалося лише моєю слабкістю та відсутністю практики й мало невдовзі минуться.

Маркус Кент, — а він лікар добрий, — дав на те, про що я не запитував, відповідь:

— Ви одужаєте повністю, — сказав він. — Ми не були певні до минулого вівторка, коли ви пройшли останній ретельний огляд, але тепер я можу вам підтвердити це цілком авторитетно. Але це буде дуже тривала й марудна справа. Марудна, одноманітна й нудна, якщо мені дозволено так висловитися. Коли йдеться про лікування нервів і м'язів, мозок мусить допомагати тілу. Будь-яке нетерпіння, будь-яке невинуватене хвилювання чи роздратування відразу ж відкине вас назад. І хоч що б ви робили, не прагніть одужати надто швидко. Будь-який невинуватений поспіх — і ви знову потрапите до лікарні з тяжкими наслідками. Ви повинні сприймати життя без поквапу й легко, у тому темпі, який музиканти позначають терміном *legato*.

Одужувати доведеться не тільки вашому тілу, а й вашим нервам, які були надто ослаблені необхідністю так довго підтримувати вас ліками та наркотиками. Тому я й раджу вам оселитися в сільській місцевості, придбати там собі дім, зацікавитися місцевою політикою, місцевим лихослів'ям, сільськими плітками. Стежте за життям своїх сусідів із пильним та доскіпливим інтересом. Якщо ви дозволите мені дати вам добру пораду — оселіться в такому куточку світу, де у вас не буде друзів, що жили б десь поруч.

Я кивнув і сказав:

— Я вже думав про це.

Я не міг уявити собі нічого нестерпнішого, як таку ситуацію, коли люди з близького тобі оточення ні на мить не залишають тебе самого, переповнені співчуттям та бажанням побазікати з тобою про власні справи.

«О, Джері, та в тебе просто чудовий вигляд! Ви згодні зі мною, друзі? Повір мені, чоловіче, і подумай, які штуки витинав би на твоєму місці Бастер!»

Ні, це не для мене. Собаки мудріші за нас. Вони відповзають у якийсь тихий куточок і зализують там свої рани, й не повертаються у світ доти, доки повністю не одужають.

Ось так і вийшло, що Джоана і я, переглянувши безліч рекламних оголошень, де агенти з продажу нерухомого майна палко вихваляли будинки та маєтки в усіх куточках Британських островів, обрали

«Зелений дрік» у Лімстоку як одну з можливостей, яка була для нас спокусливою передусім тому, що ми ніколи не були в Лімстоку й нікого не знали в тамтешній місцевості.

А коли Джоана побачила «Зелений дрік», вона відразу вирішила, що це саме той будинок, який нам треба.

Він стояв приблизно за пів милі від Лімстока, біля дороги, яка вела до вересових пустирищ. То був акуратний низенький білий будинок із похилою вікторіанською верандою, пофарбованою в побляклий зелений колір. Звідти відкривався гарний краєвид на зарослий вересом схил, де внизу ліворуч стримів шпиль церкви в Лімстоку.

Той будинок належав родині неодружених дам, кількох міс Бартон, із яких залишилася живою лише одна, міс Емілі.

Міс Емілі була чарівна маленька бабуся, до неймовірності схожа на свій дім. Лагідним голосом із нотками вибачення вона розповіла Джоані, що раніше ніколи не здавала свій дім в оренду і їй би навіть думка така не спала, «але ви ж розумієте, моя люба, сьогодні життя стало зовсім іншим — доводиться сплачувати великі податки, а мої акції, які я завжди вважала такими надійними і багато з яких мені рекомендував сам менеджер банку, майже не дають сьогодні прибутку — це все чужоземні впливи, звісно! Одне слово, жити сьогодні дуже й дуже

нелегко. Хоч мені й не до вподоби сама думка про те, що в моєму домі житимуть чужі люди, але треба шукати якогось виходу й, скажу вам по ширості, коли я побачила вас, то мені стало радісно від думки, що саме ви хочете тут оселитися, — адже цей дім потребує молодого життя. І мушу зізнатися, для мене було б великою прикрістю, якби тут оселився якийсь чоловік!»

Тут Джоані довелося сказати про мене. Міс Емілі мужньо витримала цей удар.

— О, моя люба, я розумію вас. Яке горе! Розбився, кажете, літак? Які ж вони хоробрі, ці молоді чоловіки! Але тепер ваш брат практично буде інвалідом...

Ця думка, схоже, втішила лагідну стару даму. Либонь, я буду неспроможний на ті brutальні чоловічі витівки, яких так боялася Емілі Бартон. Вона зі страхом поцікавилася, чи я не палю.

— Він димить, як фабричний комин, — сказала Джоана. — Але, — визнала за потрібне додати вона, — я роблю те саме.

— Усе гаразд, усе гаразд. Пробачте мені за дурне запитання. Боюся, — і ви в цьому щойно переконалися, — я не встигаю за часом. Усі мої сестри були старші за мене, а моя люба матінка прожила до дев'яноста семи — ви тільки собі уявіть! — і була дуже вразлива щодо таких речей. Так, так, я розумію, сьогодні всі курять. Єдина проблема, мабуть, у тому, що в домі нема попільничок.

Джоана сказала, що ми привеземо стільки по-пільничок, скільки буде треба, і з усмішкою додала:

— Ми не станемо кидати недопалки на ваші гарні меблі, обіцяю вам. Я терпіти не можу, коли бачу, як хтось так робить.

Отже, все було домовлено. Ми винайняли «Зелений дрік» на пів року, залишивши за собою право продовжити цей термін ще на три місяці, й Емілі Бартон сказала Джоані, що сама вона влаштується дуже зручно, бо оселиться у своєї давньої покоївки, «моєї вірної Флоренс, яка одружилася після того, як прожила з нами п'ятнадцять років. Така чудова жінка, а чоловік її працює в будівельному бізнесі. Вони мають дуже гарний будиночок на Гай-стріт і дві чудові кімнати на верхньому поверсі, де мені буде надзвичайно зручно жити, а Флоренс прийме мене з великою радістю».

Тож усе начебто склалося для нас якнайкраще, угоду було підписано, і в належний час Джоана та я приїхали й оселилися в цьому будинку, причому служниця міс Емілі Бартон Партрідж погодилася залишитись і дуже справно виконувала всю роботу в домі при допомозі «дівчини», яка приходила щоранку й була, схоже, трохи недоумкувата, але чемна й приємна.

Партрідж, худа й не дуже весела жінка середніх літ, готувала чудово і, хоч вона не схвалювала нашої звички пізно вечеряти (міс Емілі мала звичай

вечеряти дуже легко, одним вареним яйцем), проте пристосувалася до нашого способу життя й навіть дійшла до розуміння того, що я потребував відновлення своїх сил.

Через тиждень по тому, як ми влаштувалися в «Зеленому дрозді», до нас з урочистою церемонністю прийшла міс Емілі Бартон і залишила нам свою візитівку. Її приклад наслідували місіс Симінгтон, дружина адвоката, міс Гріфіт, сестра лікаря, місіс Дейн Колтроп, дружина вікарія, та містер Пай, що мешкав у колишньому монастирському будинку.

Джоана була дуже вражена.

— А я й не знала, — сказала вона з благоговійним страхом у голосі, — що люди досі мають звичай робити візити ввічливості, та ще й з візитівками.

— Бо ти, моя дитино, нічогосінько не знаєш про сільське життя, — сказав я.

— Не мели дурниць. Я провела безліч вікендів на лоні природи.

— Це не одне й те саме, — відказав я.

Я на п'ять років старший за Джоану. Пам'ятаю, як тоді, коли я ще був малим хлопцем, ми жили у великому білому занедбаному й брудному домі, який стояв на межі поля, що збігало вниз до річки. Пам'ятаю, як я пролазив крізь хащі малини, ховаючись від садівника, і запах білої пилюки на подвір'ї біля стаєнь, і рудого кота, що його перетинав, і гупання кінських копит у стайнях.

Та коли мені виповнилося сім років, а Джоані було тільки два, ми переселилися до Лондона, щоб жити з тіткою, і потім там проводили свої різдвяні та великодні вакації, ходячи на пантоміми та в театри, у кіно та на екскурсії до Кенсінгтонських Са-дів, де каталися на човнах, а згодом — і на ковзанки. У серпні нас возили до готелю на якесь морське узбережжя.

Спогадуючи все це, я замислено промовив, звертаючись до Джоани з почуттям глибокого жалю, коли до мене дійшло, яким егоїстичним, себелюбним інвалідом я став:

— Боюся, сільське життя не вельми сподобається тобі. Ти дуже багато втратиш, живучи тут.

Бо Джоана дуже вродлива й дуже весела дівчина, вона любить танці та коктейлі, любовні пригоди, любить кататися на розкішних автах із потужними двигунами.

Джоана засміялася і сказала, що не має нічого проти такого життя.

— Правду кажучи, я дуже рада забратися якнайдалі від свого звичного оточення. Воно страшенно мені набридло, і хоч тобі мене, звісно, не шкода, але я дуже розчарувалася в Полі. Мені знадобиться тривалий час, щоб оговтатися.

Я був скептично налаштований щодо рішучості її намірів. Любовні пригоди Джоани завжди розвиваються в одному напрямку. Вона шалено закохується

в якогось слабохарактерного молодика, що вважає себе невизнаним генієм. Співчутливо вислуховує його нескінченні нарікання й докладає всіх зусиль, щоб здобути йому визнання. Потім, коли той виявляється невдячним, почувається глибоко скривдженою і каже, що її серце зранене — аж поки на обрії не з'являється ще один зневірений і розчарований у житті молодик, а з'являється він зазвичай не пізніше, як за три тижні!

Тому я не дуже повірив у те, що серце Джоани трагічно зранене. Але я бачив, що життя на селі було наче новою грою для моєї привабливої сестри.

— Хай там як, — сказала вона, — а в мене цілком нормальний вигляд, ти згоден?

Я окинув її критичним поглядом і не зміг погодитися з нею.

Джоана була вдягнена в спортивний костюм (модель кутюр'є Міротени). Тобто на ній була картата спідничка якогось крикливого й украй недоречного кольору. Спідничка туго облягала її сідниці, а на верхній частині тіла вона мала кумедного светра з короткими рукавами, у якому було щось тирольське. На ногах у неї були тонкі шовкові панчохи й досить грубі, проте новісінькі черевики.

— Ні, — сказав я, — аж ніяк не нормальний. Тобі треба було б одягти стару твідову спідницю, ліпше брудно-зеленого або збляклого брунатного кольору, а до неї кашеміровий джемпер чи, може,

навіть вовняну кофту на гудзиках без коміра, а також фетровий капелюшок, грубі панчохи та старі черевики. Тоді й лише тоді ти вписалася б у тло Гай-стріт, центральної вулиці Лімстока, а не випадала б із нього, як випадаєш тепер. Та й з обличчям у тебе негаразд, — додав я.

— Що там у мене не так з обличчям? Косметичний набір номер два, відтінок — «сіньська засмага».

— Саме так, — сказав я. — Але якби ти жила в Лімстоку, ти б лише трохи припудрила ніс, щоб він не так блищав і, можливо, наклала б на губи майже невидимий шар помади, не дуже старанно, і ти, звичайно, зберегла б свої брови, а не залишила від них тільки четверту частину.

Джоана захихотіла і, схоже, дуже розвеселилася.

— Ти думаєш, я здаюся їм жахливою? — запитала вона.

— Ні, — сказав я. — Просто кумедною.

Джоана знову зайнялася вивченням візитівок, що їх залишили нам наші відвідувачі. Лише дружині вікарія настільки пощастило чи настільки не пощастило, що вона змогла застати Джоану вдома.

— Схоже, тут усе відбувається, як у телесеріалі «Щасливі родини», чи не так? — промуркотіла Джоана. — Глянь-но, хто ошчасливив нас своїми відвідинами: тут і місіс Крутійка, дружина адвоката, й міс Пілюля, дочка лікаря, і всі інші персонажі з того серіалу. — Вона додала з очевидним ентузіазмом: —

Я думаю, це чудове місце, Джері. Таке тихе, спокійне і старосвітське. Годі навіть уявити собі, щоб тут сталася якась прикра подія, чи не так?

І хоч я знав, що вона сказала нісенітницю, а проте погодився з нею. У такому місці, як Лімсток, не могло статися нічого поганого. Тепер дивно згадувати, що після тієї розмови не минуло й тижня, як ми одержали першого листа.

II

Бачу, що почав свою розповідь не звідтіля, звідки треба. Я нічого не розповів про Лімсток, а не збагнувши, що таке Лімсток, неможливо зрозуміти мою історію.

Насамперед я повинен відзначити, що Лімсток сягає корінням у далеке минуле. Десять у часи норманського вторгнення Лімсток був дуже важливим містом. Його значущість мала переважно церковний характер. Тут був монастир, який міг похвалитися цілою низкою амбітних і могутніх настоятелів. Лорди та барони навколишньої місцевості мали звичай заповідати монастиреві чималу частку своїх земель, щоб у такий спосіб залагодити стосунки з Небом. Багатство й значення Лімстокського монастиря постійно зростали, і він був великою силою на цих землях упродовж багатьох сторіч. Проте надійшов час, коли Генріх Восьмий примусив його розділити долю своїх сучасників. Після цього панівне

становище в місті посів замок. Він ще довго зберігав свою могутність. Його власники були наділені великими правами, привілеями та багатством.

Але потім, десь у сімсотому році з лишком, хвиля прогресу накопилася на Лімсток і залишила його скніти на самому дні історії. Замок зруйнувався. Біля Лімстока не проклали ні залізниці, ні магістральних шляхів. Він перетворився на провінційне ярмаркове містечко, незначне й забуте, з низкою порослих вересом пагорбів, які височіли над ним, оточений мирними фермами та полями.

Ярмарок відбувався в Лімстоку раз на тиждень, і цього дня на його вулицях та в провулках можна було бачити худобу. Двічі на рік тут влаштовували невеличкі кінські перегони, у яких брали участь лише нікому не відомі коні. Містечко мало дуже гарну головну вулицю Гай-стріт із великими будинками, що стояли у глибині дворів і здавалися дещо недоречними, бо вікна першого поверху були розташовані надто низько, а за ними виднілися всілякі рослини та фрукти. Тут були довга крамниця мануфактурних виробів із кількома прибудовами, великий магазин залізних виробів, будинок пошти з претензіями на значущість і цілий ряд крамниць, з вигляду яких було не так легко визначити, чим вони торгували; дві конкурентні крамниці різників та крамниці з іноземним крамом. На цій же вулиці знаходилися будинок лікаря й адвокатська фірма

Гелбрейтів, «Гелбрейт, Гелбрейт і Симінгтон», дуже гарна й несподівано велика церква, збудованадесь у тисяча чотириста двадцятому році, з якимисьь англо-сакськими руїнами всередині, нова й бридка на вигляд школа та два паби.

Таким був Лімсток, де з ініціативи Емілі Бартон нас, у кінцевому підсумку, відвідав кожен, хто щось важив у цьому місті, й у належний час Джоана, купивши рукавички та надягнувши на голову оксамитовий берет, досить незручний для носіння, заходилася робити візити у відповідь.

Для нас це було чимось новим і досить цікавим. Адже ми приїхали сюди не для того, щоб тут жити. Життя тут ми вважали такою собі перервою. Я наготувався виконати настанови свого лікаря й виявити цікавість до сусідів.

Для Джоани і для мене це стало великою розвагою.

Я пригадав також, якщо пам'ять мене не зраджує, що Маркус Кент порадив мені втішатися місцевими плітками та скандалами. Але я, звичайно, не здогадувався, яким боком вони до мене обернуться.

Найдивовижнішим було те, що анонімний лист, коли він надійшов, розвеселив нас більше, ніж будь-що інше.

Він надійшов, пригадую, коли ми снідали. Я перевернув конверта тим ледачим рухом, який притаманний людям тоді, коли час минає дуже повільно

і кожную подію треба розтягувати якнайдовше. Я побачив, що лист місцевий, із надрукованою на машинці адресою.

Я розпечатав його раніше, аніж два інші листи з лондонськими марками, оскільки в одному з них був рахунок, а другий надійшов від досить занудного кузена.

Витягнувши лист із конверта, я побачив, що це чистий аркуш паперу, на якому були наклеєні слова й літери, вирізані з газети або з книжки. Хвилину або дві я дивився на слова, не читаючи їх. Потім судомно хапнув ротом повітря.

Джоана, яка з похмурим виразом обличчя переглядала рахунки, підвела погляд.

— Що з тобою? — запитала вона. — Що ти там побачив? У тебе приголомшений вигляд.

Автор загадкового листа, застосовуючи найбрутальніші вислови, доводив свою переконаність у тому, що Джоана і я не брат і сестра.

— Це дуже брудний анонімний лист, — сказав я.

Я ще не отямився від потрясіння. Аж ніяк не сподівався, що подібна пригода може трапитися в затхлих водах Лімстока.

Джоана відразу виявила жвавий інтерес.

— Справді? І про що ж у ньому йдеться?

Я читав у романах, що анонімні листи брудного або бридкого змісту, якщо є така можливість, не слід ніколи показувати жінкам. Тобто йдеться про

те, що жінок за будь-яку ціну треба захищати від потрясіння, якого можуть зазнати їхні делікатні нервові системи.

Соромно сказати, але мені навіть на думку не спало не показувати цього листа Джоані. Я подав їй його відразу.

Вона підтвердила мою віру в її невразливість тим, що не висловила інших емоцій, крім зацікавленого здивування.

— Яка огидна купа бруду! Мені не раз доводилося чути про анонімні листи, але я досі не бачила жодного. Вони завжди такі?

— Не можу тобі сказати, — відповів я. — Це мій перший досвід з анонімним листом також.

Джоана захихотіла.

— Ти, певно, мав слухність, коли критикував мою косметику, Джері. Думаю, вони вирішили, що я пропадає жінка!

— Це, — сказав я, — либонь, можна пояснити тим, що наш батько був високий темноволосий чоловік із запалими щоками, а наша мати — русява й синьоока маленька жінка, і що я схожий на нього, а ти — на неї.

Джоана замислено кивнула.

— Так, ми анітрохи між собою не схожі. Ніхто не впізнає в нас брата й сестру.

— Один принаймні не впізнав, — сказав я з легким роздратуванням.

Джоана сказала, що їй це здається страшенно кумедним.

Вона замислено розгойдувала лист, тримаючи його за один кутик, і запитала, що нам із ним робити.

— Гадаю, узвичаєна для таких випадків процедура, — сказав я, — передбачає, що ми повинні вкинути його у вогонь із гучними вигуками обурення й огиди.

Я перетворив свої слова на дійсність під оплески Джоани.

— Ти зробив це дуже ефектно, — сказала вона. — Тобі треба було б грати на сцені. Як добре, що ми досі здатні розпалити вогонь, еге ж?

— Якби ми просто кинули його в кошик для сміття, це було б не так драматично, — сказав я. — Хоч я міг би так само піднести до нього запаленого сірника й повільно дивитися, як він горить, або дивитися, як він повільно горить.

— Речі ніколи не горять, коли ти хочеш, щоб вони згоріли, — сказала Джоана. — Вони догоряють дуже неохоче, й тобі раз у раз доводиться підносити до них сірника.

Вона підвелася й підійшла до вікна. Потім, стоячи там, рвучко обернула голову.

— Хотілося б мені знати, — сказала вона, — хто його написав?

— Певно, ми ніколи не довідаємося, — сказав я.

— Мабуть, що ні. — Вона мовчала якусь хвилину, а тоді сказала: — Ти знаєш, тепер, коли я про це

подумала, він мені вже не здається таким кумедним. Раніше я була певна, що вони поставилися тут до нас дуже приязно.

— Так воно і є, — сказав я. — Це ж написав той, кому бракує кількох клепок у голові.

— Схоже на те. Бррр... Яка гидота.

Коли вона вийшла погрітися на сонечку, я подумав, палячи свою післясніданкову цигарку, що вона мала цілковиту слухність. Це було гидко. Комуś не сподобалося, що ми сюди приїхали, комуś не сподобалася юна й витончена краса Джоани, комуś захотілося завдати нам болю. Сприйняти це зі сміхом, певно, був найліпший вихід, але десь у глибині своєї свідомості я не знаходив у цій історії нічого кумедного...

Доктор Гріфіт прийшов того ж таки ранку. Я домовився з ним, що він навідуватиме мене раз на тиждень. Мені сподобався Овен Гріфіт. Він був смаглявий, темноволосий, незграбний, із якоюсь недоладною манерою рухатися і спритними, дуже лагідними руками. Він мав звичку розмовляти уривками й був досить сором'язливий.

Гріфіт сказав, що мій поступ уселяє надію. Потім додав:

— Сподіваюся, ви почуваетесь нормально. У мене таке враження, ніби сьогодні вам трохи зле.

— Мабуть, ви не помилилися, — сказав я. — Сьогодні ми одержали досить бруталного анонімного

листа, коли пили вранішню каву, й після нього в мене в роті лишився досить поганий присмак.

Валізка випала в нього з рук і впала на підлогу. Його смагляве обличчя з тонкими рисами було збуджене.

— Ви хочете сказати, що й ви одержали один із них?

Я був зацікавлений.

— То такі листи тут одержували й до нас?

— Атож. Вони надходять різним людям упродовж певного часу.

— Он воно що, — сказав я. — А в мене виникло враження, що наша присутність тут як людей чужих комусь не сподобалася.

— Ні, ні, тут ідеться зовсім про інше. Розумієте... — Він зробив паузу, а тоді запитав: — А що там було написано? Чи, може, — він раптом почервонів і збентежився, — мені не слід запитувати про це?

— Я скажу вам залюбки, — відповів я. — Там було написано, що гарненька хвойдочка, яку я із собою привіз, не доводиться мені сестрою. І це ще дуже скорочена й дуже пом'якшена версія того листа.

Його смагляве обличчя сердито почервоніло.

— Яка бридота! Сподіваюся, ваша сестра була не дуже шокована?

— Джоана, — сказав я, — схожа на ангела з різдвяної ялинки, але вона дуже сучасна дівчина, і характер у неї твердий. Анонімний лист її надзви-

чайно розважив. Досі їй не доводилося потрапляти в такі ситуації.

— Сподіваюся, що так, — співчутливо зауважив Гріфіт.

— І хай там як, — сказав я твердо, — але це найліпший спосіб поставитися до такої пригоди. Сприйняти її як щось украй безглузде й кумедне.

— Воно то так, — сказав Овен Гріфіт. — Але...

— Ви маєте слухність, — погодився я. — «Але» — саме те слово!

— Проблема в тому, — сказав він, — що варто такій істерії початися, як вона перетворюється на епідемію.

— Воно й не дивно.

— Ідеться про дуже патологічне явище, звісно. Я кивнув.

— А ви не здогадуєтеся, хто за цим стоїть?

— На жаль, ні, хоч і хотів би. Річ у тому, що пошесть, яку ми називаємо анонімними листами, виникає з двох причин. По-перше, вона може мати *конкретний* характер, бути спрямована на одну окрему особу або певну групу людей, тобто вона якоюсь мірою *вмотивована*, а саме, існує людина, яка має до когось певні претензії (або думає, що їх має) й обирає надзвичайно бридкий і прихований спосіб виразити їх. Це підло й гидко, але в такому випадку не обов'язково присутнє божевілля і, як правило, буває досить легко вирахувати автора цих

листів — звільнену служницю, ревниву жінку або-що. Але якщо таке явище має *загальний*, а не конкретний характер, тоді його наслідки можуть бути набагато серйознішими. Листи надсилаються безсистемно, і їхня мета — розрядити якусь напругу, що виникає у свідомості автора. Я вже сказав, що таке явище має незаперечно патологічний характер. А божевілья має тенденцію поширюватися й наростати. Кінець кінцем, звичайно, автора таких листів знаходять — і в більшості випадків це абсолютно несподівана особа, але так воно є. Торік ми мали справжній вибух такого безглуздя на протилежній околиці графства — і виявилось, що ініціатором і заводієм була завідувачка відділу дамських капелюшків великого мануфактурного магазину. Спокійна врівноважена жінка з витонченими манерами, що працювала в тій фірмі багато років. Я пригадую, як щось подібне сталося й тоді, коли я практикував на Півночі, але тоді вся історія мала суто персональний характер. Проте, повторюю, з цими явищами мені не раз доводилося стикатися, і, скажу відверто, те, що в нас сьогодні відбувається, лякає мене.

— І давно воно почалося? — запитав я.

— Не думаю. Важко, звичайно, сказати, бо люди, які одержують такі листи, далеко не завжди це розголошують. Вони кидають їх у вогонь.

Він замовк на якусь хвилину.

— Я сам одержав одного. Симінгтон, адвокат, теж мав одного. І ще один або двоє з моїх бідніших пацієнтів розповіли мені про такі листи.

— І в усіх листах приблизно те саме?

— О, так. Тема сексу в усіх на центральному місці. Без цього жоден із них не обходиться. — Він усміхнувся. — Симінгтона звинувачують у незаконних стосунках із його клерком — бідолашною й уже немолодою міс Гінч, якій щонайменше сорок, жінкою в пенсне і з зубами, схожими на зуби кроля. Симінгтон відразу віддав листа до поліції. У тому листі, якого одержав я, мене звинувачено в порушенні правил пристойності в стосунках із моїми пацієнтками, причому наводилися пікантні подробиці. Усі вони по-дитячому абсурдні, проте наділені жахливою отруйною силою, — його обличчя змінилося, спохмурніло. — Але все одно *я боюся*. Такі речі можуть бути дуже небезпечними, повірте мені.

— Не можу не погодитися з вами.

— Річ у тому, — сказав він, — що попри свою примітивність і дитячу наївність, рано чи пізно один із таких листів може влучити в ціль. І тоді одному Богові відомо, що може статися. Я боюся також того впливу, який ці листи можуть справити на малорозвинений і підозріливий неосвічений розум. Такі люди мають звичай вірити: те, що написане на папері, не може бути неправдою. А з цього можуть виникнути великі ускладнення.

— То був дуже примітивно написаний лист, — сказав я замислено. — Його писала людина практично неграмотна.

— Ви так вважаєте? — сказав Овен і пішов геть.

Міркуючи над його словами згодом, я подумав, що його риторичне запитання: «Ви так вважаєте?» прозвучало досить тривожно.